

«...Θεέ μου, αυτός ο άνθρωπος είναι όλος δύο μάτια! Δύο μάτια γεμάτα Λαιστρυγόνες, Κύκλωπες, Φαίακες, γεμάτα δρόμους, ατέλειωτους δρόμους. Τον συναντώ στην προκυμαία, στο αεροδρόμιο, στην αποβάθρα του τραίνου. Είναι πάντα μόνος ανάμεσα στο πλήθος που πηγαινοέρχεται αδιάκοπα. Τα πλοία, τα τραίνα, τ' αεροπλάνα έρχονται και φεύγουν γεμάτα ανθρώπους, ανθρώπους απ' όλα τα μέρη της γης, φορτωμένους πολύχρωμα πολυταξιδεμένα μπαγκάζια. Όμως εκείνος είναι πάντα σ' αυτούς που απομένουν. Κι είναι τόση η νοσταλγία στα μάτια του, που δεν μου χρειάζεται άλλη σύσταση για να τον γνωρίσω. Οποια στιγμή θέλω θα βγάλω το καπέλλο μου και θα του χαμογελάσω φιλικά. -Σας ξέρω, θα πω, είσαστε ο Οδυσσέας».

Είναι αλήθεια, ότι όσες φορές και αν βλέπαμε τον Αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο, θα κέντριζαν την προσοχή μας τα μάτια του. Αλλά και όταν τον φέρνουμε στο νου μας, πάλι τα μάτια του κλέβουν τις εντυπώσεις μας. Μα και όταν διαβάζει κανείς τα βιβλία του ή ακούει την φωνή του, θαρρεί πως πάλι μιλούν τα μάτια του...

Αυτές τις ημέρες, που η έξοδος του από αυτόν τον κόσμο είναι νωπή, πολλά ακούσαμε και ακόμα περισσότερα θα ειπωθούν για τις αρετές και τα κατορθώματα του ανδρός. Σκοπός της ανά χειρας γραφής δεν είναι να πλέξει ένα εγκώμιο σε εκείνον, ούτε να απαριθμήσει τα πνευματικά του προτερήματα ή να εξυμνήσει τις θύραθεν γνώσεις του. Γράφεται τούτο το κείμενο αφ' ενός διότι ο Αρχιεπίσκοπος ήταν συντοπίτης μας και μάλιστα κατοικούσε ήδη από το 1970 σε ακίνητο

πλησίον του Ενοριακού μας ναού, του Αγ. Γεωργίου Νέου Ψυχικού διαδραματίζοντας σπουδαίο ρόλο στην εξέλιξη και διαμόρφωσή του, όπως θα αναπτυχθεί εν συνεχεία, κάτι που δεν είναι ευρέως γνωστό, ως μη όφειλε. Αφ' ετέρου διότι στις λίγες συναντήσεις μας, που έλαβαν χώρα στο ναό μας (όταν δηλαδή εκείνος βρισκόταν στην Αθήνα και ήθελε να εκκλησιαστεί), στις σύντομες συζητήσεις μας, μου έδωσε μαθήματα περί της αρχιτεκτονικής ιστορίας του ναού μας ως οικοδόμημα πολυδιάστατο, μου πρόσφερε τη δυνατότητα να συμμετέχω στο ποιμαντικό όραμα που είχε για την περιοχή μας και μου χάρισε μερικές συμβουλές-παρακαταθήκες, τις οποίες νομίζω πως θέλω να τις μοιραστώ με όλους **(εικ. 1)**.

Εν ολίγοις σκοπός του κειμένου αυτού είναι να προσπαθήσω να διαβάσω πίσω από τις αρετές, πίσω από τις πρωτοβουλίες, πίσω από τους αγώνες, πίσω από τα οράματα, πίσω από την πρώτη εντύπωση, τι έχουν να μου πουν αυτά τα μικρά και ασθενικά μάτια του Αρχιεπισκόπου, που τόσο τον ταλαιπώρησαν και του στέρησαν, αλλά και του πρόσθεσαν.

Αναμφίβολα ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας άφησε το αποτύπωμά του, την σφραγίδα του, το στίγμα του απ' όπου κι αν πέρασε. Αποτύπωμα που δεν το λογαριάζεις στην αρχή, αλλά προϊόντος του χρόνου, αν γυρίσεις να κοιτάξεις, μένεις ενεδός, εμβρόντητος, κατάπληκτος... Όμως πριν «το παιδίον λήψεται δύναμιν Δαμασκού και τα σκύλα Σαμαρείας έναντι βασιλέως Ασσυρίων», όπως λέει ο προφήτης, δέχτηκε κι εκείνο ερεθίσματα, παιδαγωγία, γνώση και σοφία, από το περιβάλλον του. Αξιοποιώντας τα προσλαμβανόμενα, διαμόρφωσε τον χαρακτήρα του.

Ας σημειώσουμε σε αυτό το σημείο ότι ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος ήταν Ομότιμος Καθηγητής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και επίτιμο μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1929, διετέλεσε Καθηγητής της Ιστορίας των Θρησκευμάτων στο ΕΚΠΑ, Κοσμήτωρ της Θεολογικής του Σχολής, συνέγραψε πλήθος βιβλίων και δημοσίευσε μελέτες και άρθρα θεολογικού και θρησκευσιολογικού περιεχομένου, πλέον των

διακοσίων πενήντα. Πρωτοστάτησε στη σύγχρονη αναζωπύρωση της Ορθόδοξου εξωτερικής Ιεραποστολής. Ανέλαβε τη θέση του Γενικού Διευθυντού της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, θέση για την οποία μάλιστα εκλέχτηκε και χειροτονήθηκε το 1972, επί Αρχιεπισκόπου Ιερωνύμου Α', επίσκοπος βοηθός του, με τον τίτλο της παλαιάς επισκοπής Ανδρούσης. Το 1992 εξελέγη Αρχιεπίσκοπος Τιράνων, Δυρραχίου και πάσης Αλβανίας κατορθώνοντας, παρά τις τεράστιες δυσκολίες και προσκόμματα, να αναστήσει από τα ερείπια τη διαλυμένη επί είκοσι τρία χρόνια Ορθόδοξο Αυτοκέφαλο Εκκλησία της Αλβανίας.

Ποια όμως ήταν τα αποτυπώματα που δέχτηκε εκείνος και εν συνεχεία, αφού διαμόρφωσε δι' αυτών τον εαυτό του, κατάφερε να αποτυπώσει τις ιδέες, τα οράματα και τις ποιμαντικές φιλοδοξίες του στην ασήμαντη κατά τ' άλλα και μικρά προσφυγική Ενορία μας και κατ' επέκταση στην περιοχή του Δήμου μας;

Ο Αναστάσιος ανδρώθηκε και διαμόρφωσε τη θεολογική του σκέψη μέσα στις εκκλησιαστικές οργανώσεις, οι οποίες έφτασαν στο ζενίθ της δράσεως και προσφοράς τους κυρίως στα μέσα του περασμένου αιώνα. Όπως όλοι οι ορθόδοξοι θεολόγοι, ακόμα και η Εκκλησία, η οποία ευθύς μετά της Επανάσταση του 1821 δεν κατόρθωσε να είναι πραγματικά ελεύθερη και αυτοκέφαλη, προσπαθώντας να συγκρατήσει τις αρμόσεις της από τα χτυπήματα των πολιτικών καταστάσεων και τις συνεχείς αντικανονικές αρρυθμίες που της επιβάλλονταν, είχαν επηρεαστεί εις βάθος από τη θεολογία των προτεσταντικών σχολών, σε σημείο που τα ορθόδοξα ήθη, η ορθόδοξη λατρεία και η θεολογία των Πατέρων να θεωρούνται ως παρωχημένα και να αντιμετωπίζονται αφ' υψηλού.

Η δεκαετία του 1960 φέρνει την μια ανατροπή μετά την άλλη. Η χώρα συγκλονίστηκε από κομματικές συγκρούσεις και βίαιες κοινωνικές αντιπαραθέσεις, θεσμικές παρεκτροπές, πολιτικές δολοφονίες (π.χ. του Λαμπράκη το 1963) κ.λπ. που οδήγησαν στο στρατιωτικό πραξικόπημα του 1967. Στο χώρο της οικονομίας σημειώνεται

ανάπτυξη, ενώ η κοινωνία επηρεάζεται από όσα διαδραματίζονται στο δυτικό κόσμο.

Ο ελληνικός Μοντερνισμός, αρχίζει με τη βράβευση του «*Άξιον Εστί*» του Ελύτη (1960), την απονομή του βραβείου Νομπέλ στον Σεφέρη (1963), τις «*Μαρτυρίες*» (1963 και 1966) και τους «*Μονολόγους της Τέταρτης Διάστασης*» του Ρίτσου, τη μελοποίηση ποιημάτων από τον Θεοδωράκη και τη συνεργασία ποιητών και ζωγράφων (Σεφέρης, Ελύτης, Μόραλης).

Το πρώτο μισό της δεκαετίας αυτής είναι πλούσιο σε αφηγηματικά κείμενα με νεωτερική διάθεση (όπως Τσίρκας, Πεντζίκης) και σε αυτόν τον νεωτερικό προβληματισμό συμβάλλουν νέα περιοδικά που επαναφέρουν στο προσκήνιο τη Γενιά του '30. Ένας κόσμος που κυφορούνταν για δεκαετίες ξύπνησε πεινασμένος και διψασμένος για οτιδήποτε γνήσιο, αληθινό, πηγαίο, δοκιμασμένο και ελπιδοφόρο.

Η εκ παραλλήλου στροφή της κοινωνίας στο μοντέρνο και στις ρίζες, δεν αφήνει ανεπηρέαστη την Θεολογία. Το παγιωμένο καθεστώς του πανεπιστημιακού ακαδημαϊσμού και του εξωεκκλησιαστικού ευσεβισμού αρχίζει να αμφισβητείται. Προβάλουν καινούργιες απαιτήσεις, καταγγέλλεται η νοησιαρχία και ο ηθικισμός. Η θεολογία καλείται να ανταποκριθεί σε υπαρξιακές ανάγκες, να συνδεθεί με την εκκλησιαστική εμπειρία, την ευχαριστιακή και όχι ιδρυματική συγκρότηση της Εκκλησίας κ.λπ.. Καινούργια θέματα έρχονται στο επίκεντρο του θεολογικού ενδιαφέροντος, ενώ παράλληλα εντυπωσιάζει η αναγέννηση του μοναχισμού στο Άγιον Όρος, το οποίο κατακλύζεται και επανδρώνεται από νέους μορφωμένους θεολόγους. Αντιδράσεις θεολογικών απολιθωμάτων φυσικά υπήρξαν, αλλά μέσω των αντιδράσεων επήλθε η ώσμωση και το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Ο Αναστάσιος διάκονος και πρεσβύτερος κατά τη δεκαετία του 1960 αντιλαμβάνεται τις αλλαγές και τα γεγονότα, τα οποία ενσωματώνει στη θεολογική του σκέψη και γεννά ένα θεολογικό και ποιμαντικό

όραμα κατάλληλο να συμμεριστεί και να ανταποκριθεί στις ανάγκες της κοινωνίας.

Ας σημειωθεί εδώ ότι με την αλλαγή της εκκλησιαστικής κατάστασης που ακολούθησε τη Μεταπολίτευση και την άνοδο στον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο των Αθηνών του Μητροπολίτου Ιωαννίνων Σεραφείμ, οδήγησε τα της Εκκλησίας σε ασφαλείς λιμένες, όμως δεν αποφορτίστηκε ευθύς και η διοίκηση της Εκκλησίας με αποτέλεσμα να υπάρχουν κρούσματα καχυποψίας εναντίον εκείνων που προήχθησαν σε εκκλησιαστικά αξιώματα κατά τη διάρκεια της Δικτατορίας. Θύμα αυτού του κλίματος έπεσε, ως μη όφειλε αποδεδειγμένως, και ο επίσκοπος Ανδρούσης Αναστάσιος.

Σε μια περίοδο δυστοκίας και πικρίας, ο Αναστάσιος περιορίστηκε στα στενά τοπικά όρια και εύρισκε παραμυθία στο θυσιαστήριο του Αγ. Γεωργίου Νέου Ψυχικού (εικ. 2). Μη έχοντας ούτε φιλοδοξία ο ίδιος ούτε φυσικά και ενδείξεις για το μέλλον που του επεφύλασσε ο Θεός, «αποφάσισε» μαζί με τον συνεπίσκοπό του, επίσης βοηθό του Αρχιεπισκόπου Αθηνών, τον Βρεσθένης Δημήτριο Τρακατέλη, μετέπειτα Αρχιεπίσκοπο Αμερικής, να θέσουν τις βάσεις ώστε να υλοποιήσουν τα μέσα και τους τρόπους δια των οποίων θα εργασθούν για να δώσουν μαρτυρία στην κοινωνία, όπως προαναφέρθηκε.

Ας σημειωθεί ότι στην περιοχή του Δήμου μας εκτός των δύο επισκόπων, διέμεναν οι επίσκοποι Ευρίπου Βασίλειος, Αχελώου Ευθύμιος και είχαν είτε συγγενείς είτε τόπο διαμονής κατά την εν Αθήναις παρουσία τους οι Μητροπολίτες Μεσσηνίας Χρυσόστομος, Καρυστίας Σεραφείμ κ.ά.

Το όραμα του Αναστασίου και το εκκωφαντικό μήνυμα, που ήθελε να στείλει στην κοινωνία, περνούσε μέσα από έναν ξεχασμένο τύπου ναό, ο οποίος θα είναι τόπος λατρείας και στέγη για κάθε είδους δράση, επιμόρφωση, δρώμενο κ.λπ.. Δεν ήταν ικανοποιημένος από έναν οποιονδήποτε ναό. Ήθελε να ανιδρύσει έναν τόπο κοινής λατρείας, όπου θα επικρατεί το φως, δεν θα υπάρχουν κρυφές γωνιές,

όλοι θα βλέπουν τα πρόσωπα όλων, δεν θα υπάρχουν εμπόδια που δεν θα επιτρέπουν στην όρασή μας να βλέπει απευθείας το θυσιαστήριο, τον Χριστό και τα τελούμενα σε κάθε ιεροπραξία. Ένας ναός που συγκεντρώνει αυτές τις προδιαγραφές έχει και ένα συγκεκριμένο ρυθμό... είναι περίκεντρος **(εικ. 3)**.

«Θύμα» των οραμάτων του Αναστασίου έπεσε ο νεόδμητος τότε δεύτερος ναός του Αγ. Γεωργίου, ο οποίος είχε εγκαινιαστεί το 1957 **(εικ. 11)**. Στις 21 Δεκεμβρίου 1975 **(εικ. 2, 3 και 4)** τοποθετείται ο θεμέλιος λίθος στο τεράστιο σκάμμα που είχε ορυχθεί για την ανέγερση του νέου ναού, της θεολογικής και εκκλησιαστικής ναυαρχίδας για την θεολογικώς ορθόδοξη και ορθόπρακτη αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών. Είναι ενδεικτικό του κλίματος ότι το όνομα του Αναστασίου δεν αναγράφεται στην πλάκα του θεμελίου λίθου **(εικ. 5)**.

Ο τρίτος, λοιπόν, κατά σειρά ναός λειτούργησε για πρώτη φορά το Πάσχα του 1992, οπότε έγιναν και τα Θυρανοίξιά του. Όμως ήδη ο Αναστάσιος, ως Πατριαρχικός Έξαρχος βρισκόταν στην Αλβανία. Στους επόμενους δύο μήνες θα εκλεγόταν και Αρχιεπίσκοπος της εκεί Εκκλησίας. Πεπεισμένος ότι ένας ναός αυτών των προδιαγραφών λειτουργεί διαχρονικώς και ποικιλοτρόπως στις τοπικές κοινωνίες και δη σε εκείνες, οι οποίες έχουν εξέλθει από δυστυχίες και κακουχίες, όταν φτάνει στα Τίρανα, καλείται να ανοικοδομήσει τον Καθεδρικό ναό της Αρχιεπισκοπής. Χωρίς δεύτερη σκέψη μεταφέρει σε νεότερη και εκσυγχρονισμένη εκδοχή τα δεδομένα, τα οποία εφάρμοσε στον Άγ. Γεώργιο του Νέου Ψυχικού.

Ο ναός μας και ο ναός των Τιράνων είναι κυκλοτερείς με μεγάλους θόλους, με εσωτερικές περιμετρικές στοές και γυναικωνίτη, με άπλετο φως και ορατότητα από όλες τις θέσεις προς το θυσιαστήριο, με χώρους υπόγειους και ισόγειους για πολλαπλές δράσεις και χρήσεις **(εικ. 8 και 9)**. Φυσικά ο Αναστάσιος δεν επέλεξε τυχαία τον περίκεντρο ναό.

Περίκεντρα οικοδομήματα χρησιμοποιούνταν ως ναοί, αγιάσματα, βαπτιστήρια, μαυσωλεία, αψίδες ιερών, κολυμβήθρες, κιβώρια, φιάλες και άμβωνες. Τα περίκεντρα οικοδομήματα σχετίζονται με το νερό (κολυμβήθρες, αγιάσματα, φιάλες) ή με τον θάνατο, (ταφή ή λατρεία νεκρού: μαρτύρια, μαυσωλεία, αίθουσες κατακομβών, κιβώριο αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης κ.ά.). Σε κάποιες περιπτώσεις, παρατηρείται συσχετισμός των δύο, όπως στον άγιο Δημήτριο, όπου πολύ νωρίς εμφανίστηκε αγίασμα και ανιδρύθηκε κυκλική φιάλη, συναρμοσμένη από έξι λίθινα στοιχεία για την άντληση του μύρου.

Ο συσχετισμός βάπτισης και θανάτου είναι παλιός. Κατά τη βάπτιση πεθαίνει ο γηραιός Αδάμ κι ένας νέος άνθρωπος, χριστιανός, γεννιέται. Η έννοια της απέκδυσης του παλιού αμαρτωλού εαυτού και της αναγέννησης, είναι αρχαιότερη του Χριστιανισμού, όπως και η συμβολική και εξαγνιστική αξία του νερού. Ο Αναστάσιος ως βαθύς γνώστης των θρησκειών, αξιοποιεί τα δοκιμασμένα σχήματα και τις φόρμες, ώστε σιωπηλά, ακόμα και τώρα που είναι «απών», να διδάσκει και να δίνει ελπίδα ανάστασης σε μια ολολύζουσα κοινωνία που αναζητεί σταθερό σημείο για να πιαστεί, σε μια καθημαγμένη Εκκλησία που δεινώς εκδιώχθηκε κατά τις μέρες που σε άλλο σημείο του πλανήτη ζούσαν την εποχή των «παιδιών των λουλουδιών», δίνοντας το στίγμα του φάρου σε όσα από τα παιδιά εκείνα δεν κατάφεραν να κρατήσουν την ικμάδα τους έως άρτι...

Έτσι λοιπόν, ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος, εκών άκων, εφάρμοσε στην Ενορία μας και στον Δήμο μας ένα πρόγραμμα, που υπό άλλες συνθήκες θα είχε εφαρμόσει σε ευρύτερο πεδίο, παραδίδοντάς μας ένα «πολυεργαλείο» που δύναται να μεταμορφώνει το ναό μας σε ένα σύγχρονο εκκλησιαστικό αστικό κόμβο, ο οποίος θα παρέχει ορθόδοξη λατρεία, πατερική θεολογία με σύγχρονο λόγο και τρόπο. Η Ενορία του αύριο είναι απαραίτητως κοινό σπίτι όλων, πιστών και αμφισβητιών, δικών μας και ξένων, φίλων και «εχθρών». Είναι ο κοινός τόπος Αναστάσεως όλων μας.

Αλλά για να επιτύχει το εγχείρημα έδωσε και τρεις συμβουλές.

-Μη φοβού το μικρό ποίμνιον.

-Κάνε ποιοτική αντίσταση.

-Μελέτα και σπούδαζε συνεχώς.

Με αυτές τις σκέψεις αγαπητοί μου φίλοι ας έχουμε πάντα προ προσώπου μας τα μάτια αυτά του Οδυσσέα της Εκκλησίας, που κόσμους γύρισε και κάστρα για να διδαχθεί και να διδάξει, να ευαγγελίσει και να ανοίξει δρόμους ως πρωτοπόρος, ώστε να περάσουν οι άλλοι.

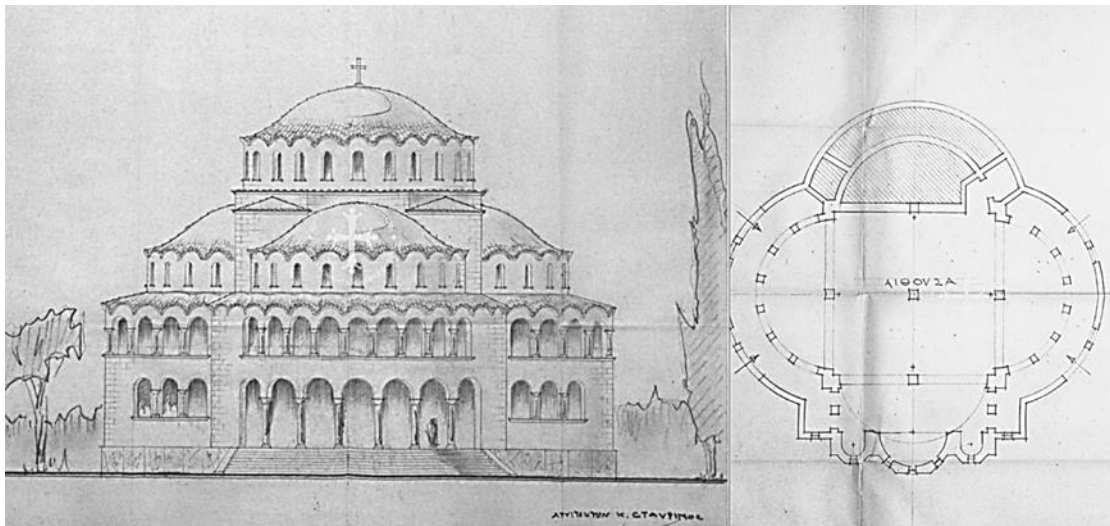
Ας φανούμε αντάξιοι της δωρεάς.

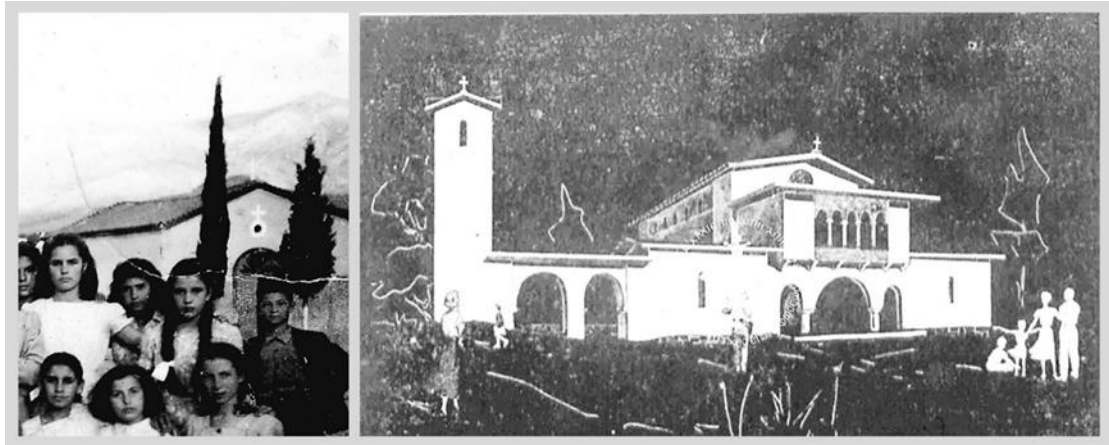
1 Στιγμιότυπα από τις τελευταίες φορές που, ως Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας, ενρισκόμενος στην Αθήνα εκκλησιάστηκε στον Αγ. Γεώργιο.

2. Ο Αναστάσιος, ως επίσκοπος Ανδρούσης, λειτουργός στον παλιό ναό του Αγ. Γεωργίου.

3. Αρχιτεκτονικά σχέδια του ναού και του πνευματικού κέντρου του Αγ. Γεωργίου, εκπονηθέντα από τον σπουδαίο αρχιτέκτονα Κων. Σταυρινό.

4. Αριστερά ο πρώτος ναός του Αγ. Γεωργίου στο Νέο Ψυχικό, ο οποίος το 1932 έγινε και η πρώτη Ενορία της Κοινότητας (1932-1957). Δεξιά ο δεύτερος ναός, που αντικατέστησε το μικρό εκκλησάκι των προσφύγων (1957-1975).

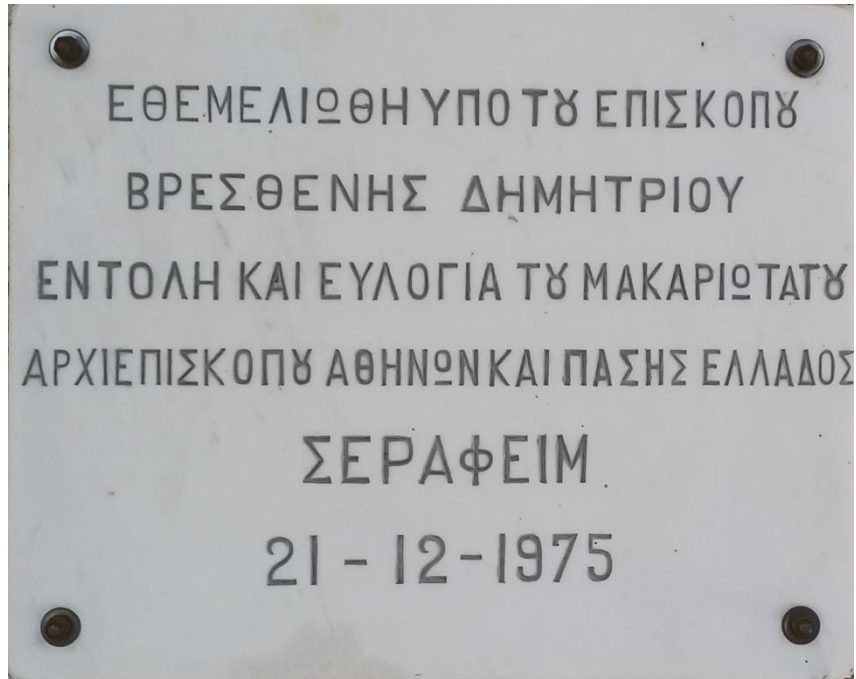

5. 21 Δεκεμβρίου 1975. Αγιασμός για την τοποθέτηση του θεμελίου λίθου του Αγ. Γεωργίου Νέου Ψυχικού.

6 και 7

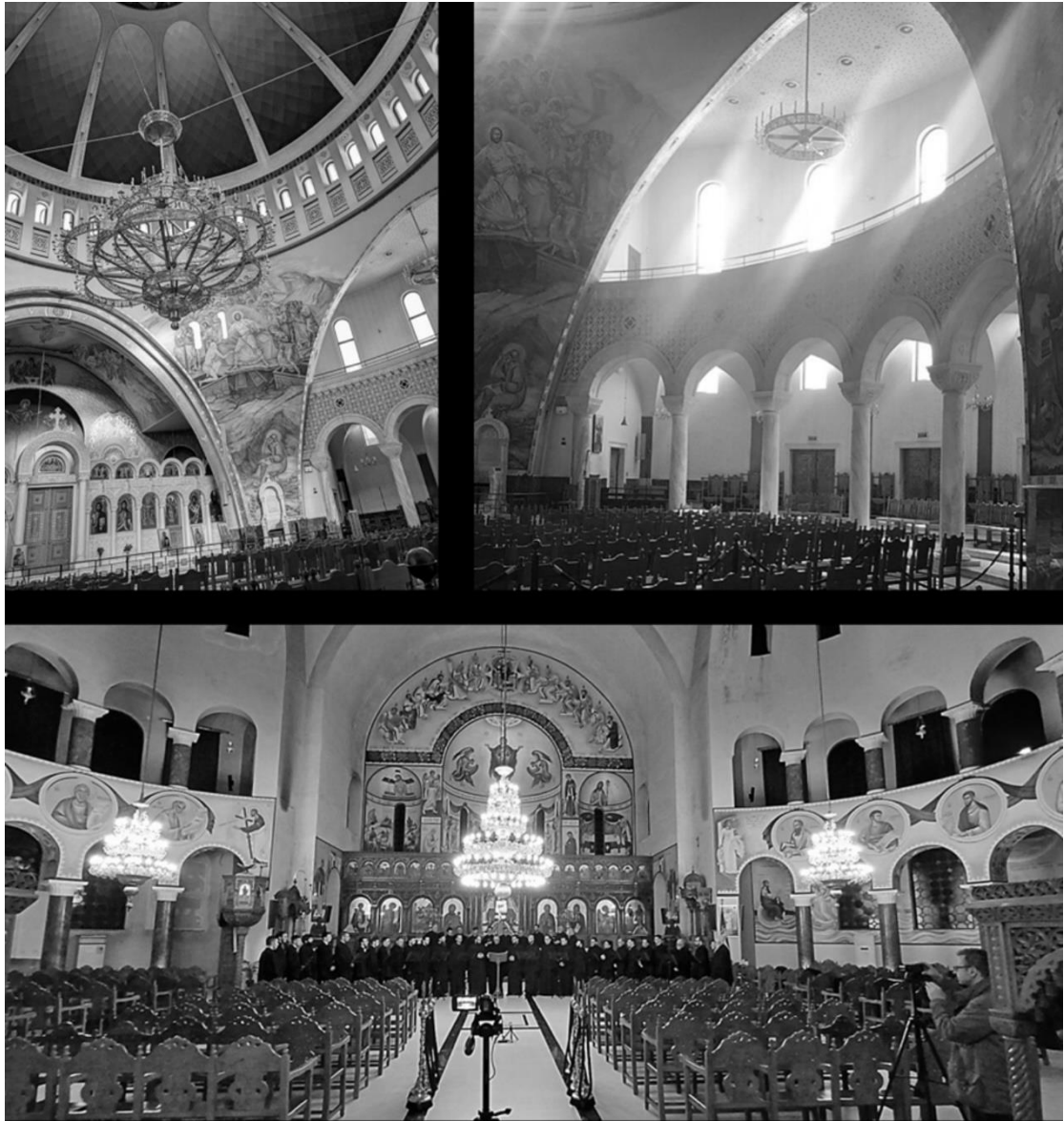
21 Δεκεμβρίου 1975. Οι επίσκοποι Βρεσθένης Δημήτριος (Τρακατέλης) και Ανδρούσης Αναστάσιος (Γιαννουλάτος), οι μετέπειτα Αρχιεπίσκοποι Αμερικής και Αλβανίας αντιστοίχως θέτουν τον θεμέλιο λίθο.

8. Ο θεμέλιος λίθος (απουσιάζει το όνομα του επισκόπου Ανδρούσης Αναστασίου).

9. Αριστερά ο Καθεδρικός ναός των Τυράνων και δεξιά ο ναός του Αγ. Γεωργίου Νέου Ψυχικού.

10. Απόψεις από το εσωτερικό του Καθεδρικού ναού των Τυράνων άνω και του Αγ. Γεωργίου Νέου Ψυχικού κάτω.